

KÂZIM ÇEÇEN, *İstanbulda Osmanlı Devrinde Su Tesisleri*, İstanbul, 1984. (292 sayfa).

Eserde Yazar Osmanlı İmparatorluğu zamanında İstanbuldaki su tesislerini ele alıp bu konuda bize bilgi vermektedir. Burada söz konusu edilen bazı yapılar artık mevcut değildir; bazılarının yerine yeni binalar yapılmıştır; bazıları büyük ölçüde tahrip olmuştur. Konuyu ciddiyetle ele alan yazar, yukarıda zikredilen noktaları da göz önünde bulundurarak, Osmanlı İmparatorluğu devrinde yapılan su tesisleriyle ilgili yayınları elden geçirmiş ve yine bu eserde zaman zaman verdiği plan ve haritalardan da anlaşılacağı üzere, O, bu eserini hazırlarken konu ile ilgili plan, kroki ve listeleri de gözden geçirmiştir.

Bilindiği gibi, Osmanlı İmparatorluğu 1299 yılı ile 1923 arasındaki 624 yıl, yani yaklaşık 7 yüzyıl sınırları Avrupadan Asyaya uzanan geniş bir alan içinde yayılmıştır. Bu kadar geniş ülkede farklı mimari üslupları mevcuttu. Yapılan inşaatlarda genellikle bu farklı üslupların gayet güzel meczolmuş olduklarını ve de Osmanlı denen özel bir yapı üslubunu geliştirmiş olduğunu görüyoruz.

1453 yılında İstanbul Türkler tarafından alındığında Romalılardan kalma su yolları ve tesislerinin hemen hepsi harap bir durumda bulunmaktaydı. Osmanlı İmparatorluğu döneminde İstanbulda belli başlı su tesisleri şunlardır:

1 – Halkalı su tesisleri; yazar bu tesisleri ele alıp incelememiştir; konunun incelenmesini, daha sonra konu ile ilgilenenlere bırakmıştır.

2 – Kırıkçeşme su tesisleri; yazar bunları ayrıntılı bir şekilde ele alır. Bu tesislerde iki ana hat, 3 baraj ve ek tesislerin bulunduğundan söz eder; konu ile ilgili resim ve şemaları da verir,

3 – Taksim su tesisleri; yazar bunlar hakkında da bize bir hayli bilgi vermektedir. Burada daha çok o, maksimleri ele alır. Diğer kısımlar, yani su tesislerinin diğer kısımları ile ilgili bilgi için referans vermekle yetinir.

4 – Yukarıda bahis konusu su tesislerinin yanı sıra, bazı ufak tefek tesisler de vardır. Bunlar daha çok kişisel teşebbüsler neticesinde kurulmuştur.

Fatih ve Bayezit devrinde bazı su tesisleri kurulmuştur. Kanunî zamanında bu tesislerin İstanbul halkı için yeterli olmadığı ortaya çıkmış ve Padişah Mimar Sinandan İstanbul şehri için yeni bir su tesisi yapmasını istemiştir ki bu da Kırıkçeşme su tesisleridir. Bu sistem hala iyi bir durumdadır. Sistemde alınan su miktarı ölçülmekte, böylece (barajlardaki) yüksek su basıncını ayarlamak mümkün olmaktadır.

Eserde yukarıda bahis konusu edilen konularda verilen bilginin yanı sıra, Osmanlı İmparatorluğundaki su tesislerinin kısa bir değerlendirilmesi yapılmış, eski su yolları haritalarının bir listesi verilmiş ve de İstanbuldaki vakıf çeşmeleri konusunda, gayet güzel fakat topluca bilgi edinebilecek bir şekilde şematize

edilerek, bilgi sunulmuştur. Burada çeşmenin semti, sokağı, kimin vakfı olduğu, durumu, suyunun cinsi, lüle sayısı ve semti hakkında bilgi bulmak mümkündür.

Bu kitap, Osmanlı İmparatorluğu zamanında, İstanbul şehrindeki su tesisleri, kapasiteleri, durumları hakkında bilgi verirken, konu ilgilenenlerin günümüzdeki sistem ile karşılaştırıp, bu günü değerlendirmesinde yardımcı olacağı gibi, o devirdeki sistem hakkında da aydınlanmasını sağlayacaktır.

Prof. Dr. Esin KÂHYA